

Hægebostad
kommune

Hægebostad mot 2035

KOMMUNEPLANENS SAMFUNNSDEL
Kommunestyreperioden 2023 – 2027

Vedtatt av kommunestyre den 05.09.24, sak 38/24

Innledning

Hovedhensikten med samfunnsdelen av kommuneplanen, er en bedre og mer helhetlig planlegging for en bærekraftig samfunnsutvikling. Denne planen skal være et politisk overordnet styringsdokument, og det er derfor vektlagt å lage et kort og oversiktlig dokument.

Planen er utarbeidet med utgangspunkt i politiske arbeidsverksteder, innbyggermedvirkning i ulike former og ikke minst et kunnskapsgrunnlag som beskriver nåsituasjonen i kommunen. Fremover tas det sikte på å ta planen opp til rullering i starten av hver kommunestyreperiode, slik at det til enhver tid sittende kommunestyre kan sette sitt preg på planen og bruke den som sitt styringsdokument.

Forutsetninger

Hægebostad er en liten kommune målt i antall innbyggere. For å løse oppgaver har kommunen egne tjenester og deltar i ulike samarbeid der det er hensiktsmessig, som brann, barnevern, renovasjon, ikt drift og flere andre oppgaver.

Kommunen har to barneskoler med kombinasjonsbibliotek og to barnehager, i tillegg til en ungdomsskole sammen med nabokommunen Lyngdal som er lokalisert på Byremo. Bo- og omsorgssenter og helse- og sosialrelaterte tjenester er lokalisert til Eiken i tillegg til et aktivitetssenter på Snartemo og sentraladministrasjonen ligger på Birkeland. I Eiken er det også to dagligvarebutikker og bakeri og på Birkeland er det en dagligvarebutikk.

Hovedvassdraget Lygna som renner gjennom kommunen har vært varig verna mot kraftutbygging siden 1986, og kommunen har derfor ikke hatt samme inntektsgrunnlag fra kraftproduksjon, som flere av kommunene rundt oss. Dette har vært med å forme kommunen, med fokus på effektiv drift, og det har vært med å skape kreativitet, fellesskaps- og dugnadsånd fordi kommunen ikke har mulighet til å støtte så mange gode formål økonomisk. Selv om kommunen har begrensede tilskuddsmidler er det viktig å bygge opp under det frivillige lag og foreningsarbeidet som er så viktig for at Hægebostad skal fortsett å være en god kommune å bo i.

Ulike friluftaktiviteter er viktig for mange innbyggere og besøkende. Ved all aktivitet og utvikling av kommunen må vi derfor å ta hensyn til, og ta vare på naturmangfoldet. I tillegg til det frivillige fritidstilbudet er det naturen mange innbyggere fremhever som en av de viktigste kvalitetene ved å bo i kommunen.

Hægebostad kommune har et variert næringsliv og relativt korte avstander gjør at kommunen også er del av et større arbeidsmarked innen rimelig pendleavstand.

Å ta del i arbeidslivet er bra for den enkelte og bra for fellesskapet. Utenforskap og psykisk uhelse er en utfordring også i Hægebostad. Kommunen må legge til rette for at alle får mulighet å delta i samfunnet og dermed bidra til meningsfulle liv.

Hægebostad er rikt på kulturminner og historie. Bevaring og bruk av kulturminnene er med å bygge identitet og tilhørighet. Sentralt i denne formidlingen er Tingvatn fornminnepark som har fokus på folkevandringstiden.

Kommunen har hatt fokus på en oppdatert og hensiktsmessig bygningsmasse for oppvekst, helse og eldreomsorg, og må sies å være veldrevet til tross for at kommunen er en av kommunene på Agder med lavest frie inntekter pr innbygger.

Utfordringer i planperioden:

- Kommuneøkonomi – forholdet mellom oppgaver som skal løses og tilgjengelig ressurser i form av penger og kompetanse vil sannsynligvis bli utfordrende i planperioden. Dette kreve harde prioriteringer.
- Alderssammansetning i befolkningen – det blir stadig flere eldre – vi lever lengre. Dette krever mer ressurser i form av helse- og omsorgstjenester, men eldre vil også være en ressurs ved at det er stadig flere pensjonister som ønsker å være aktive i ulike frivillige roller.
- Utenforskap – innbyggere som faller utenfor arbeidslivet og ikke føler seg som en del av det sosiale fellesskapet er med å gi dårligere livskvalitet for den enkelte, og er dyrt for fellesskapet. Det å sørge for at unge som har et langt liv foran seg ikke faller utenfor vil derfor være spesielt viktig.
- Kollektivtilbud – mangel på kollektivtilbud på kveld og helg fører til at det er krevende for personer uten tilgang på eget transportmiddel å bosette seg i Hægebostad.
- Omstilling til et mer bærekraftig samfunn – Hægebostad kommune må omstille seg i takt med samfunnet rundt oss og i tråd med nasjonale føringer. I all kommunal virksomhet vil det være viktig å redusere klimagassutslipp og hindre tap av naturmangfold.
- Klimaet blir varmere, våtere og villere – drift av infrastruktur, beredskapsarbeid, landbruk og natur er noen av områdene som påvirkes av dette.

Styrker og særegne forhold å bygge videre på:

- Smådriftsfordeler, nærhet mellom innbyggere og mellom innbyggere, politikere og kommuneadministrasjon.
- Kreativitet, dugnad og fellesskapsånd kompenserer for begrensede kommunale ressurser og er med på å lage et variert og godt fritidstilbud.
- Godt samarbeid i regionen for å løse kommunale oppgaver.
- Et levende landbruk som både sørger for lokal matproduksjon og er viktig for å bevare kultur- og naturlandskapet.
- Rik på naturressurser som er viktig for friluftsliv og rekreasjon, og som kan gi grunnlag for kraftproduksjon og økt turisme.
- Rik på kulturminner, spesielt fra folkevandringstiden.

Overordnede føringer

Bærekraftsmålene til FN

For å få et godt og fremtidsrettet samfunn legges FN sine bærekraftsmål, som har de tre dimensjonene sosial, økonomisk, og miljø/klimamessig bærekraft til grunn for all planlegging og drift av kommunen.

Nasjonale forventninger

Regjeringen legger hvert fjerde år fram nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging for å fremme en bærekraftig utvikling i hele landet. Gjeldende forventingsdokument er «Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027».

Disse forventningene ligger til grunn for den kommunale planleggingen, men det vil også være viktig med lokale tilpasninger. Det kommunale folkestyret må gi rom for tilpassede løsninger for hvert enkelt lokalsamfunn.

Regionplaner og lokale prioriteringer

«Regionplan Agder 2030» og «Regionplan Lister 2030» er utgangspunkt for denne planen.

Kommunestyret vedtok i planprogrammet at denne nye samfunnsdelen tar utgangspunkt i satsingsområdene til Regionplan Lister 2030 og at satsingsområdene er:

- *Attraktive og livskraftige byer, tettsteder og distrikter.*
- *Verdiskaping, bærekraft og likestilling*
- *Transport, kommunikasjon og samfunnssikkerhet*
- *Utdanning, kompetanse og tjenesteinnovasjon*

Samfunnssikkerhet og beredskap

Hægebostad kommune har vektlagt beredskap, for å kunne ivareta innbyggernes sikkerhet og trygghet. Vi må være i stand til å håndtere større hendelser og krisesituasjoner som kan oppstå, på en profesjonell og trygg måte.

En trygg, sikker og bærekraftig utvikling av kommunen forutsetter at arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap er helhetlig, systematisk og tilpasset ett komplekst og skiftende risiko- og sårbarhetsbilde. Samfunnssikkerhet og beredskap skal være ett gjennomgående tema i alle kommunale planer og prosesser. For å kunne løse store og komplekse hendelser er vi avhengig av å samarbeide med andre. Samarbeid er derfor en forutsetning for å lykkes.

Mål, visjon og kjerneverdier

Overordnet mål:

Hægebostad er en livskraftig kommune med både spredt bosetning og attraktive tettsteder. Kommunen er et godt sted å bo og besøke, tilrettelagt for et variert næringsliv og kulturliv, har god infrastruktur og gode kommunale tjenestetilbud.

Visjon

Beholde dagens visjon fram til det er gjennomført en ny innspillsrunde for å forsøke å få fram flere forslag til visjon.

Kjerneverdier

- Felleskap, nyskapende og inkluderende

Satsingsområder

Attraktive og livskraftige tettsteder og distrikter	
Slik vil vi ha det	Slik gjør vi det
Attraktive boforhold både spredt og sentralt	Alltid ha tilgjengelige boligtomter.
	Legge til rette for gode/inkluderende møteplasser og mulighet for kulturopplevelser.
	Tilrettelegge for muligheten til spredt boligbygging.
	Nærområder med natur og områder tilrettelagt for lek og aktivitet.
	Videreutvikle stasjonsbyen Snartemo. Boliger/synlighet/attraksjonskraft/trivsel.
	Bygge opp om Hægebostad og Lister som folkevandingsregion.
Variert fritids- og kulturtilbud med fokus på tilgjengelighet og til en pris som gjør at alle kan ta del	Sikre at alle barn og unge får muligheten til å delta i fritidsaktiviteter.
	Legge til rette for fritidstilbud på tvers av kommunegrenser.
Engasjerte innbyggere som ønsker å delta i frivillig arbeid	Gjøre det enkelt å være frivillig ved å legge til rette for deres arbeid.
Trygt og godt å leve og bo i kommunen	Tidlig innsats for de som står i fare for å falle utenfor.
	Utjevne sosial ulikhet.
Et klimavennlig og bærekraftig samfunn	Legge til rette for at innbyggerne kan ta gode miljø og klimavennlige valg.
	Sikre naturmangfoldet, unngå nedbygging av karbonrike arealer, og mer effektiv bruk av allerede berørte (grå) arealer.
	Kutte klimagassutslipp slik kommunen er forpliktet til gjennom klimaloven og Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging.
	Legge til rette for bærekraftig bolig- og hyttebygging.
En aldersvennlig kommune som også ivaretar personer med funksjonsnedsettelse	Tilrettelegge slik at folk får bo hjemme lengst mulig.
	Tilrettelegge for aldersvennlige boliger i bygdesentrene.
	Tilrettelegge for fysiske aktiviteter og sosiale tilbud for eldre og personer med funksjonsnedsettelse.
	Tilrettelegge for at eldre og personer med funksjonsnedsettelse kan bidra i frivillig arbeid.
Digital inkludering	Tiltak for å øke digital kompetanse for eldre og personer med funksjonsnedsettelse, slik at de kan dra nytte av digitale tjenester og informasjon.

Transport og mobilitet	Forbedring av kollektivtransport og gangveier for å sikre at eldre og personer med funksjonsnedsettelse kan bevege seg trygt og enkelt i lokalsamfunnet.
Har fokus på folkehelse	Fokus på fysisk og mental helse i all kommunal, virksomhet saksbehandling og planlegging.
	Stimulere til et sunt og aktivt hverdagsliv med særlig fokus på idrett og friluftsliv.

Verdiskaping, bærekraft og likestilling

Slik vil vi ha det	Slik gjør vi det
Åpen for mangfold	Hægebostad kommune er likestilt og inkluderende for folk fra ulike land og ulike kulturer.
Heltidskultur, men fleksibilitet for tilpassing til den enkeltes ønsker og behov	Legge til rette for at flest mulig som ønsker det kan jobbe heltid.
	Legge til rette for fleksible løsninger for varig tilknytning til arbeidslivet.
	Legge til rette for fleksible løsninger for at personer utenfor arbeidslivet kan komme inn i arbeidslivet.
	Ha en variert og bærekraftig næringsstruktur med nye etableringer i privat og offentlig sektor.
Ha et bærekraftig jord- og skogbruk som innebærer reduksjon av klimagassutslipp fra jordbruk og en forvaltning av skog som både øker CO2-opptak og ivaretar naturmangfoldet	Ha aktive næringsutøvere med et godt felleskap, som tilegner seg og tar i bruk ny kunnskap.
	Fokus på driveplikt for å unngå at mer jordbruksareal går ut av produksjon.
	Legge til rette for boligbygging som sikrer levende grender.
Satse på lokalt næringsliv	Alltid ha tilgjengelig næringsareal.
	Kort behandlingstid for søknader fra næringslivet.

Transport, kommunikasjon og samfunnssikkerhet

Slik vil vi ha det	Slik gjør vi det
Kollektivtransport som et reelt alternativ for transport	Påvirke for bedring av kollektivtilbudet generelt.
	Påvirke for å opprettholde togstopp og bedre punktlighet.
Kunne ferdes sikkert langs vei som gående og syklende	Videre utbygging av gang og sykkelvei i henhold til trafiksikkerhetsplan. Hovedfokus er sikker skolevei med prioritert utbygging fra Birkeland til Gyberg og nordover fra Eiken skole.
Ha god infrastruktur med tanke på beredskap og samfunnssikkerhet	Sikre utbygging av mobilnettet i heieområdene med tanke på beredskap og sikkerhet for befolkningen.
Ha nødvendig infrastruktur for et lavutslippssamfunn	Sikre god ladeinfrastruktur.

Utdanning, kompetanse og tjenesteinnovasjon

Slik vil vi ha det	Slik gjør vi det
God kvalitet i barnehager og skoler	Åpningstider som legger til rette for foresattes deltakelse i yrkeslivet.
	Fokus på tidlig innsats, tverrfaglig oppfølging og en praktisk rettet barnehage og skole, med nok lek og fysisk aktivitet, slik at alle får læring ut fra egne forutsetninger og behov.
	Nok bemanning med riktig kompetanse i barnehager og skoler.
Høy og riktig kompetanse på alle tjenesteområder	Muligheter for etter – og videreutdanning for ansatte.
Kommunale tjenestetilbud med høy kvalitet	Kommunen er en attraktiv arbeidsgiver med konkurransedyktige lønns- og arbeidsvilkår.
	Være en organisasjon som omstiller seg etter behov for å ha en effektiv drift.
	Tjenestene oppleves som gode og individuelt tilpasset

Arealstrategi

Arealstrategien tar utgangspunkt i arealregnskapet for kommunen og er med å bygge opp under målene i kommuneplanens samfunnsdel.

Boliger

- Områder med utbygd vann og avløp og gang og sykkelvei prioriteres som områder for ny boligbygging.
- Det skal legges til rette for spredt boligbygging for å sikre levende grender. Nye og strengere krav til å sette av slike arealer i kommuneplanen gjør at det bør vurderes om retningslinjer for dispensasjon kan være et alternativ til å sette av store områder til Landbruk, natur og friluftsliv (LNF) med spredt boligbygging.
- I kommuneplanens arealdel fastsettes områder i kommunen der det er særskilte bosettingshensyn.
- Det vurderes muligheter for fortetting av eksisterende boligområder.
- Kommunen skal være positiv til å vurdere alternative løsninger som bidrar til bærekraftig boligbygging.

Fritidsboliger

- Planreserven er betydelig og ved rullering av arealplaner gjennomgås arealene med tanke på å ta ut arealer som ikke lengre er aktuelle å bygge ut. Viktige kriterier ved vurderingen er ny kunnskap om naturmangfold, klimautslipp, eksisterende infrastruktur og grunneiernes planer om fremtidig utbygging.
- Legges det inn nye områder for fritidsboliger tas minst tilsvarende areal ut av planreserven et annet sted.
- Viktige naturtyper som for eksempel myr skjermes fra utbygging i nye og gamle planområde for fritidsbebyggelse.
- Kommunen skal være positiv til å vurdere alternative løsninger som bidrar til bærekraftig hyttebygging.

Næringsarealer

- Planreserven er redusert de siste årene og planreserven bør derfor økes med nye arealer.
- Ved nye næringsarealer prioriteres områder med nærhet til vann og avløp, gang og sykkelvei og annen infrastruktur.

Sentrumsfunksjoner

- Sentrumsområdene er Skeie/Eiken, Birkeland, Snartemo.
- I sentrumsområdene tilrettelegges det for lek og møteplasser ute og inne.
- Det sikres tilstrekkelige arealer for offentlig tjenesteyting i tilknytning til kommunes eksisterende lokasjoner.

Energi

- Det bør vurderes å avsette arealer i plan til fornybar energi.

Landbruk

- Ved avsetting av arealer til spredt bolig- og fritidsbebyggelse, samt etablering av nye næringsarealer legges det særlig vekt på landbrukshensyn.
- Ved rullering av planer bør planreserver som inneholder dyrka mark gjennomgå med tanke på å se på muligheten for at arealer tas ut.

Friluftsliv/Naturmangfold /motorferdsel

- Friluftsliv og natur er viktig som grunnlag for gode bokvaliteter. Det bør derfor vurderes å sette av områder i kommuneplanens arealdel der natur og friluftsliv er det prioriterte formålet.

Motorferdsel i utmark

- Motorferdsel i utmark bør styres gjennom plan og overordna retningslinjer. Ferdsel etter tillatelse fra kommunen bør styres til traseer der forholdet naturmangfold og friluftsliv og er avklart i forkant av hver løyveperiode, med den hensikt å begrense arealbruken til motorkjøretøy i utmark.

Viktige kommunikasjonslinjer og knutepunkt

- Snartemo stasjon (tog). FV 42 og FV 43 (vei).

Kulturminner

- Sikre viktige kulturminner og kulturmiljøer i arealplaner.

Samfunnssikkerhet og beredskap

- Ivareta hensynet til samfunnssikkerhet og beredskap i arealplan med særlig vekt på klimatilpasning.
- Sikre nødvendige arealer for utvikling av skyterelaterte aktiviteter.
- Arbeide for økt selvforsyningsgrad basert på lokale råvarer.

Oppfølging av planen

Kommuneplanens samfunnsdel følges opp gjennom den årlige rulleringen av økonomiplan og budsjett. Måloppnåelsen vurderes i årsmeldingen. Arealstrategien følges opp i revisjon av arealdelen i kommuneplanen.